

MOKINIŲ SAVARANKIŠKAS DARBAS GEOGRAFIJOS PAMOKOJE: KAI KURIE TAIKYMO ASPEKTAI

Laima Railienė

Gamtamokslinio ugdymo tyrimų centras, Šiaulių universitetas, Lietuva

Anotacija

Mokant moksleivius geografijos bendrojo lavinimo mokykloje, labai svarbu įvairinti pamoką. Tai yra taikyti kuo įvairesnius mokymo(si) metodus ir mokymo(si) stilius. Mokymo(si) metodai ir mokymo(si) stiliai yra labai reikšmingi, organizuojant ugdomąjį procesą, nes nuo jų efektyvumo labai priklauso, ar bus pasiekti pamokoje kelti tikslai ir uždaviniai.

Ne visi mokymo(si) stiliai ir mokymo(si) metodai yra vienodai vertingi atskiruose geografijos pamokos etapuose. Tačiau nė vienas iš jų nėra blogas, svarbu tai, kaip ir kada bus panaudotas. Todėl ir yra labai svarbu, kad ugdymo proceso organizavimas būtų labai atsakingai apgalvotas, numatant laukiamus rezultatus.

Vienas tokių metodų, taikomų geografijos pamokoje, – savarankiškas mokinių darbas. Kokie šio metodo privalumai ir trūkumai, taikymo galimybės, mokant moksleivius geografijos, aptariama šiame straipsnyje.

Pagrindiniai žodžiai: *mokymo(si) metodas, mokymo(si) stilius, savarankiškas mokinių darbas.*

Įvadas

Geografijos mokymo programa sudėtinga. Ją įgyvendinant, reikia didelės mokinių protinės bei fizinės veiklos, todėl svarbu sudaryti tokias ugdomojo proceso sąlygas, kad geografijos pamokų metu mokiniai lengviau perimtų jiems teikiamas žinias, išmoktų savarankiškai mokyti ir tobulinti įgytas žinias. Tam svarbu mobilizuoti mokinių dėmesį ir aktyvumą, skatinti jų kūrybiškumą, mokyti dirbti individualiai ir grupėje, taip skatinant mokinių mokymosi motyvaciją.

Kitas svarbus aspektas, organizuojant geografinio ugdymo procesą, – mokytojo profesionalumas, gebėjimas aiškiai, suprantamai, įdomiai, netradiciškai organizuoti ir vesti geografijos pamoką, suteikti galimybę patiems mokiniams atrasti nauja ir nežinoma geografijoje. Mokiniai vertina ne tik dalykinę mokytojo kompetenciją, bet taip pat ir žmogiškąsias savybes: toleranciją, supratingumą, humoro jausmą, mokėjimą vertinti mokinio nuomonę (Railienė, 2007).

Geografijos pamokoje dažniausiai siekiama ne vieno tikslo, todėl nei mokymo(si) metodas, nei mokymo(si) stilius negali būti vienas. O jei ir vienas tikslas būtų numatytas, tai vis tiek vienu kuriuo nors metodu ar stiliumi jokia būdu negalima apsiriboti, nes pamoka taptų nuobodi ir neįdomi. Taip pat svarbu, kad mokymo(si) metodai ir mokymo(si) stiliai būtų tarpusavyje derinami.

Pedagoginėje praktikoje moksleivių ugdymo procese naudojamų mokymo(si) metodų ir mokymo(si) stilių įvairovė yra didelė. Tai leidžia pamoką vesti įdomiau, patraukliau, naujoviškiau. Dabartiniu metu į pamokų organizavimą, turinį, vyksmą įsiveržia informacinės komunikacinės technologijos (IKT). Geografijos mokslas, o konkrečiai geografijos dalykas mokykloje yra ypač palankus šioms technologijoms panaudoti. Geografijos pamokų metu, pasitelkdami informacines komunikacines technologijas, mokiniai gali atlikti skirtas užduotis, pasitikrinti, papildyti informaciją. Stokojantiems mokymosi motyvacijos mokiniams užduočių, kurias reikėtų atlikti naudojant IKT, skyrimas skatina aktyviau dalyvauti mokyme(si), didina jų motyvaciją (Railienė, 2006). Svarbu dar ir tai, kad atlikdami geografines užduotis naudodamiesi IKT, mokiniai dažniausiai dirba savarankiškai ir tai skatina jų pasitikėjimą savimi.

Keliant tikslą, kad mokiniai įgytų pasitikėjimą savo jėgomis, reikia sudaryti sąlygas jiems padirbėti savarankiškai. Ypač tai svarbu tiems, kurie turi mažesnius gebėjimus, lečiau

atlieka mokytojo skirtas užduotis. Savarankiškas mokinių darbas geografijos pamokoje kaip tik ir sudaro galimybes mokiniams ne tik įgyti naujų žinių, įtvirtinti turimus įgūdžius, bet ir mokytis dirbti individualiai ar grupėje, palankiomis psichologinėmis sąlygomis, palankiu atskiriems mokiniams mokymosi tempu.

Tikslas – pasidalyti patirtimi apie savarankiško mokinių darbo, kaip vieno iš mokymo metodų, taikymą geografijos pamokoje, atskleisti šio metodo svarbą, siekiant mokinių geografinės kompetencijos.

Geografijos pamokos planavimas. Mokymo(si) metodų ir stilių parinkimas

Suplanuoti geografijos pamoką, numatyti visus pamokos komponentus: tikslą, uždavinius, metodus, kuriais tų tikslų bus siekiama, numatyti vizualinę medžiagą, kuri padės lengviau įsiminti naują informaciją ar įtvirtinti turimą, yra gana sudėtinga. Svarbiausia, kad visada lieka svarbus ir mokinių pasirengimas priimti teikiamą informaciją. Nevienodos mokinių protinės galimybės, motyvacijos stoka įpareigoja mokytoją kaskart koreguoti ugdymo procesą geografijos pamokoje.

Vienas iš tokių koregavimo būdų – tikslingas mokymo(si) stilių ir mokymo(si) metodų parinkimas. Tai gali būti ir savarankiškas mokinių darbas geografijos pamokoje. Jei skirstytume detaliau, tai savarankiški mokinių darbai geografijos pamokoje galėtų būti:

- tiriamieji geografijos darbai;
- projektiniai geografijos darbai;
- praktiniai darbai (įvairūs darbai, skirti geografiniams įgūdžiams formuoti);
- kūrybiniai darbai (referatai, geografiniai rašiniai, savarankiški stebėjimai ir bandymai, eksperimentai ir kt.).

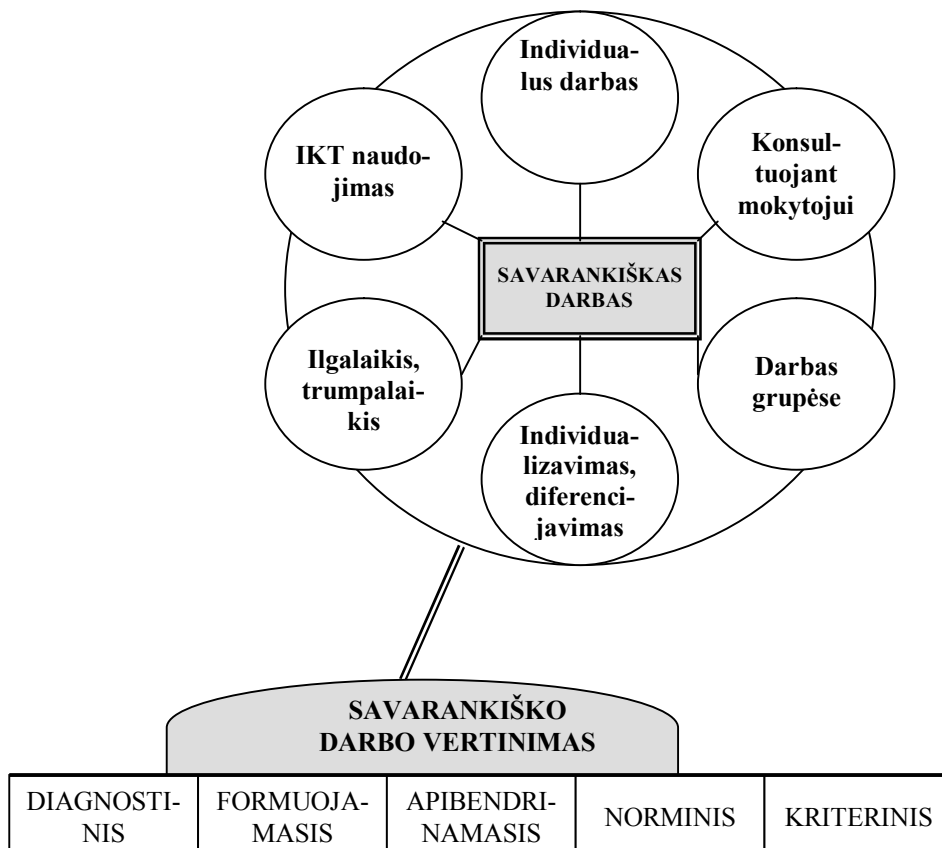
Tokio pobūdžio darbai labai pajvairina ne tik geografijos pamoką, bet ir nepamokinę mokinių veiklą. Svarbus yra jų taikymo geografinio mokinių ugdymo procese pedagoginis, psichologinis, socialinis aspektas.

Savarankiškas mokinių darbas geografijos pamokoje

Jau senovės graikų mokslininkai ir filosofai: Sokratas, Platonas, Aristotelis – pagrindė savarankiško žinių įgijimo reikšmę. Savarankiško darbo organizavimas pasieks tikslą, jei jo metu mokiniai pagilins žinias, įtvirtins turimus įgūdžius. Visada vertingesnės yra tos žinios, kurias mokiniai įgyja patys analizuodami, o ne gauna pasyviai klausydamiesi mokytojo pasakojimo. Savarankiškas mokinių darbas geografijos pamokoje yra svarbus mokinių kūrybiškumui, pastabumui, smalsumui, vaizduotei ugdyti. Kartu savarankiškas mokinių darbas skatina stengtis nugalėti pasitaikančius sunkumus, mąstyti, analizuoti susidariusią situaciją.

Savarankiškas darbas geografijos pamokoje yra būtinas visuose ugdymo proceso etapuose. Jis gali būti trumpalaikis, apimantis tik skirto teksto vadovėlyje analizę, praktinės užduoties atlikimą pamokoje, trumpalaikį stebėjimą ar eksperimentą. Mokytojo suplanuotas ugdomasis procesas savarankišką darbą, kaip metodą, leidžia naudoti bet kurioje pamokos dalyje, derinant jį tarpusavyje su kitais metodais. Ilgalakis savarankiškas darbas daugiau vykdomas nepamokinėje veikloje.

Labai svarbu, kad moksleiviai tinkamai suprastų savarankiško darbo pamokoje tikslinumą ir paskirtį. Tada tokio pobūdžio darbo organizavimas geografijos pamokoje įgaus prasmę ir reikšmę. Kokios gali būti savarankiško mokinių darbo formos ir koks gali būti savarankiško darbo vertinimas geografijos pamokoje, pavaizduota schemoje (1 pav.).

1 pav. Mokinių savarankiško darbo formos ir vertinimas

Savarankiškas darbas yra palankus moksleivių mokymui individualizuoti ir diferencijuoti. Mokiniai gali dirbti individualiai arba grupėmis, kurios gali būti sudarytos atsižvelgiant į:

- mokinių gebėjimus,
- savarankiško darbo temą,
- mokinių skaičių,
- mokinių mokymosi motyvaciją ir kt.

Savarankiško darbo metu mokiniams gali būti teikiamos tokios užduotys, kurios leidžia jiems dirbti savo tempu ir pagal turimus gebėjimus. Dabartiniu metu ugdymo procese neapsieinama be informacinių komunikacinių technologijų. Tinkamai panaudojus IKT savarankiškame mokinių darbe, galima pasiekti puikių rezultatų.

Kad savarankiškas mokinių darbas leistų pasiekti laukiamo rezultato, būtina gerai numatyti, kada mokiniai dirbs savarankiškai geografijos pamokoje, kaip bus organizuotas tokio pobūdžio darbas, kiek mokytojas savo konsultacijomis padės mokiniams savarankiškai dirbti. Kaip galima organizuoti savarankišką darbą geografijos pamokoje, pavaizduota pateiktoje schemoje (2 pav).

2 pav. Mokinių savarankiško darbo organizavimo metodai

Išvados

- Mokant geografijos bendrojo lavinimo mokykloje, labai svarbu naudoti kuo įvairesnius mokymo(si) stilius ir mokymo(si) metodus.
- Savarankiškas darbas geografijos pamokoje – viena mokinių darbo organizavimo formų, kurią tikslingai panaudojus galima pasiekti gerų mokymosi rezultatų.
- Savarankiškas mokinių darbas pamokoje turi būti derinamas su kitais mokymo(si) metodais, formomis ir stiliais.
- Labai svarbu tinkamai panaudoti savarankišką darbą atskirose geografijos pamokos dalyse.
- Būtina tinkamai suderinti mokytojo ir mokinių veiksmus savarankiško darbo metu.
- Informacinių komunikacinių technologijų panaudojimas geografinio ugdymo procese skatina mokinius pasitikėti savimi dirbant savarankiškai, o mokytojas gali individualizuoti ir diferencijuoti užduotis.

Literatūra

Railienė L. (2006). Informacinės komunikacinės technologijos – priemonė moksleivių motyvacijai skatinti. Kn.: *Informacinės komunikacinės technologijos gamtamoksliniame ugdyme-2006* (Tarptautinės mokslinės praktinės konferencijos straipsnių rinkinys). Šiauliai, p. 77–80.

Railienė L. (2007). Ugdymo proceso modeliavimas geografijos pamokoje. Kn.: *Gamtamokslinis ugdymas bendrojo lavinimo mokykloje*. Šiauliai, p. 35–39.

Summary

STUDENTS' INDEPENDENT WORK IN A GEOGRAPHY LESSON: SOME USEFUL ASPECTS

Laima Railienė

Šiauliai University, Natural Science Education Research Centre, Lithuania

The majority of performed scientific researches show that one of the most important aspects in a secondary school is how to make the teaching process more varied, not so boring and tiresome for stu-

dents. Students appreciate not only dynamism of a lesson but also teacher's human features: subject competence, tolerance, understanding, sociability, etc.

Geography in a secondary school is the most intergrated subject including the spheres of nature and people's life.

There is no absolutely useful or useless teaching method or style that could be effectively used or rejected in teaching geography in a secondary school. Any method and style is good if it helps to achieve teaching aim. Teaching methods and styles have to be co-ordinated in a geography lesson.

One of such methods that could be used effectively in a geography lesson is students' independent work. What are advantages and disadvantages of this method? How can it help students to get and consolidate knowledge? All these items are discussed in this article.

Key words: teaching method, teaching style, independent students'.

Received 02 December 2009; accepted 08 December 2009

Laima Railienė,

Senior Researcher at Natural Science Education Research Centre, Siauliai University, P. Visinskio Street 25, LT-76351 Siauliai, Lithuania

E-mail: laimarailiene@yahoo.com

Website: <http://www.gutc.su.lt>